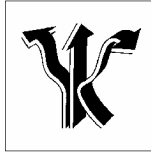

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“РИТОРИКА”
(для бакалаврів)

Київ 2004

Підготовлено доктором педагогічних наук, професором, академіком
Г. М. Сагач і викладачем *О. І. Денисовою*

Затверджено на засіданні кафедри слов'янських мов
(протокол № 9 від 27.08.04)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Сагач Г. М., Денисова О. І. Навчальна програма дисципліни “Риторика” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2004. — 22 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Риторика”, теми виступів і рефератів, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2004

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Класична риторика понад 2000 років є одним із основних предметів навчання в багатьох країнах світу і має багату традицію викладання в XVII–XIX ст. Як один з нових навчальних курсів у системі сучасної вищої освіти в Україні “Риторика” повертається із фактичного забуття та дискредитації.

Риторика як наука і мистецтво ефективної усної переконуючої комунікації, безумовно, становить фундамент професіоналізму лідерів суспільства різних сфер діяльності.

Курс “Риторика” акумулює найважливіші здобутки комплексу гуманітарних наук (теорія комунікації, лінгвістика, психологія, педагогіка, філософія, логіка, еристика, літературознавство, естетика, етика тощо), які в діалектичній єдності зорієнтовані на формування і розвиток мисленнєвої, мовленнєвої комунікативної культури, удосконалення і оптимізацію ефективного мовленнєвого спілкування — етичний риторичний вчинок на засадах Добра.

Культура мовлення — специфічний індикатор комунікативної культури, яка є обов’язковим компонентом гуманістичного мислення, риторичної культури особистості.

Завданнями гуманістичної риторики як комплексної дисципліни, що вивчає умови і форми ефективного мисленнєво-мовленнєвої комунікації, є навчання мистецтву створювати з урахуванням узусу і відповідної йому комунікативної спрямованості тексти певних жанрів насамперед в усній формі, сприяти практичному оволодінню навичками ораторського мистецтва, культурою вербального спілкування.

Програма курсу “Риторика” розроблена згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України, Типовими програмами для вищих навчальних закладів і тематичними планами курсу.

Курс “Риторика” призначений для викладання на гуманітарних факультетах. З урахуванням специфіки кожного з факультетів назва курсу може змінюватися: “Основи красномовства”, “Ораторське мистецтво” тощо.

Мета навчального курсу “Риторика” — розвинути мисленнєві, нормативні мовленнєві уміння та навички; опанування форми

ефективної переконуючої комунікації за нестандартних ситуацій життєвого і професійного спілкування; сформувати уміння та навички ораторського мистецтва, розвинути майстерність створювати і виголошувати публічні промови.

Пропонована програма навчального курсу “Риторика” зорієнтована на потреби сьогодення — навчання ефективній технології комунікації, що є безумовним свідченням комунікативної компетентності сьогоденнього студента — завтрашнього спеціаліста, і враховує сучасні наукові здобутки в осмисленні таємниць мистецтва словесного вираження і впливу на аудиторію.

Програма складається із взаємопов’язаних і взаємозумовлених частин, які з урахуванням певної послідовності відтворюють логіко-структурну модель курсу.

Частково навчальний матеріал курсу (підготовка рефератів, повідомлень, тем практичних занять, доповідей, промов на конференціях тощо) пропонується для засвоєння студентам у процесі самостійної роботи.

Вивчення курсу завершується складанням заліку у вигляді написання рефератів, доповідей і виголошення промов.

Тематика та розподіл годин курсу “Риторика” можуть коригуватися відповідно до реальних умов викладання, базового рівня знань студентів, слухачів МАУП та громадськості.

У результаті засвоєння матеріалу курсу “Риторика” студенти повинні, знати:

- сутність і сучасний статус риторики;
- риторичну етику на засадах християнської моралі;
- своєрідність риторики як самостійної теоретико-прикладної науки;
- риторичну формулу як сукупність семи основних законів організації та управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю;
- історичні витoki риторики, риторичні традиції Давньої Греції та Риму;
- традиції давньоруського красномовства;
- українську школу красномовства;
- специфіку, різновиди і жанри публічного мовлення;

- особливості професійного красномовства, праці видатних ораторів;
- сучасний етикет публічного мовлення;
- стратегію, тактику і концепцію публічного виступу;
- етапи творчої діяльності оратора;
- сучасні вимоги до промовця;
- види аргументів і ситуації їх використання;
- сучасні методи риторичного аргументування;
- принципи безконфліктного спілкування;
- риторичну специфіку громадсько-політичного, усного ділового мовлення і жанрів засобів масової комунікації;
- прийоми активізації уваги слухачів;
- сутність полеміки і полемічні прийоми;
- вимоги до мовленнєвої культури оратора;
- правила спілкування для мовця і слухача;
- найуживаніші мовні моделі звертання, ввічливості, вибачення, погодження, непогодження тощо;
- критерії оцінювання усної промови;
- найважливішу навчально-довідкову і популярну вітчизняну та зарубіжну літературу з красномовства.

Студенти також повинні набути:

А. Мисленнєві уміння:

- креативні;
- логічні;
- якості мислення (самостійність; гнучкість; широчінь; глибина; критичність).

Б. Мовленнєві уміння:

- техніка мовлення;
- мовленнєва виразність;
- якості мовлення (правильність; доцільність; точність; ясність; ємність).

В. Комунікативні уміння:

- перцептивні;
- інтерактивні;
- емоційно-експресивні;
- комунікативні якості (комунікативність; контактність; діалогічність; ініціативність).

Критерії оцінювання усної промови (виступу):

- змістовність мовлення;
- логіко-композиційна будова;
- логічність і послідовність мовлення;
- правильність будови фрази;
- аргументованість мовлення;
- доречність мовлення;
- багатство мовлення;
- правильність мовлення;
- влучність слова;
- виразність мовлення;
- доступність мовлення;
- образність мовлення;
- стилістика мовлення;
- ємність мовлення;
- правильність наголосу;
- дикція;
- дихання;
- логічний наголос;
- інтонаційна образність;
- сила голосу;
- темп, паузи;
- ритм, музичність;
- емоційність;
- поза;
- пантоміміка;
- міміка, жести;
- манера;
- зовнішній вигляд;
- взаємодія оратора з аудиторією;
- урахування зворотного зв'язку;
- засоби активізації уваги;
- вільне володіння текстом;
- імпровізація;
- сучасний мовленнєвий етикет;
- службовий мовленнєвий етикет;

- етика публічної комунікації;
- єдність думки, слова, риторичного вчинку на засадах християнської моралі;
- харизма оратора — лідера суспільства нової України.

Вивчення курсу “Риторика” сприяє формуванню риторичної культури студентів і слухачів МАУП:

- 1) духовно-моральної культури — любов до людей (гуманізм), відповідальність за своє слово, віра (побожність), справедливість, чесність, скромність, доброта, доброзичливість, взаємодопомога, емоційна підтримка (стриманість);
- 2) мисленнєвої (логічної) культури — самостійність, логічність (ясність), продуктивність, самокритичність (рефлексія), гнучкість, швидкість (оперативність);
- 3) культури мовлення — правильність (нормативність), точність (ясність), доступність, доцільність, виразність (художня образність), експресивність, техніка мовлення, володіння голосом (дикція, артикуляція, дихання), паузація, інтонація;
- 4) комунікативної культури — повага до співрозмовника, тактовність (коректність), емпатійність, ввічливість, розкутість, управління поведінкою слухачів (аудиторії), залучення односторонців;
- 5) сценічної (театральної) культури — виконавське мистецтво (артистизм), управління жестами, мімікою, позою, походою; зовнішній вигляд — культура в підборі одягу, взуття, зачіски, косметики.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни

“РИТОРИКА”

№ пор.	Назва теми
1	Риторика як наука і мистецтво
2	Історичні витоки та розвиток риторики: традиції та сучасність
3	Риторика як інтегративна наука публічної переконуючої комунікації
4	Риторична етика
5	Інвенція
6	Диспозиція
7	Елокуція
8	Меморія та акція
9	Професійне красномовство
10	Основи полемічного мистецтва

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

“РИТОРИКА”

Тема 1. Риторика як наука і мистецтво

Визначення риторики від давнини до сучасності. Риторика й ораторське мистецтво.

Професійна риторика. Місце риторики серед інших наук.

Риторика і державне життя. Лідер суспільства як ритор і оратор.

Предмет, завдання і структура курсу. Література до курсу. Категорії риторики: етос, пафос, логос. Основні роди і види (жанри) красномовства.

Особливості професійної риторики: традиції та сучасність.

Монолог, діалог, полілог як риторичні форми професійного красномовства.

Володіння словом животворящим як проблема соціального, професійного і особистого благополуччя: яке слово — таке й життя.

Риторична культура особистості й суспільства: проблеми й перспективи.

Література [10; 14; 15; 17; 18; 21; 22; 24; 25; 30; 32; 35; 38; 39; 42; 44; 46; 49; 52; 54; 56; 58; 59; 60–62; 64; 72; 74; 78; 79; 81]

Тема 2. Історичні витоки та розвиток риторики: традиції та сучасність

Основні етапи зародження й розвитку риторики в історії людства. Розвиток риторики в античності — однієї з семи вільних наук. Розвиток риторики в епохи Середньовіччя, Відродження і модерну.

Неориторика в розвинених країнах Заходу. Сучасні риторичні школи. Розвиток риторики в Україні: ідеали і реалії.

Риторичні портрети ораторів від давнини до сучасності. Сучасні постаті ораторів.

Риторика і суспільство: роль живого слова у суспільному житті в Україні нового тисячоліття.

Література [1; 2; 4–17; 21; 31; 33; 41; 42; 46; 48; 51; 58–63; 66]

Тема 3. Риторика як інтегративна наука публічної переконуючої комунікації

Своєрідність риторики як самостійної теоретико-прикладної науки: духовно-моральна зумовленість, інтегративність, системність, комплексність, універсальність, прикладна спрямованість.

Системність риторики.

Риторична формула: закони управління мисленнево-мовленневою діяльністю.

Сутність і зміст риторичних законів як системи:

- концептуальний;
- моделювання аудиторії;
- стратегічний;

- тактичний;
- мовленнєвий;
- ефективної комунікації;
- системно-аналітичний.

Риторична модель Арістотеля:

- оратор;
- слово;
- аудиторія;
- зворотний зв'язок;
- ситуація спілкування.

Етапи риторичної діяльності: загальна характеристика до-комунікативного, комунікативного, посткомунікативного етапів.

Структура діяльності оратора: логічна, мовленнєва, комунікативна культура оратора.

Література [6; 8; 10; 13; 14; 17; 21; 25; 27; 32; 38; 40; 43; 46; 56–62; 65; 72; 74; 77; 78; 80–82]

Тема 4. Риторична етика

“Язык — друг і ворог особистості”. Протилежні оцінки мовлення, його небезпеки й благоді. Двоїсте ставлення до мовлення і риторики.

Риторична етика від античності до сучасності.

Красномовство істинне і хибне (псевдокрасномовство).

Маніпулятивна риторика (антириторика). Вчення М. Бахтіна та І. Пешкова про риторичний вчинок.

Етичні джерела народного золотослова України про риторичну етику. Красномовство слов'ян. Етичні традиції Київської Русі.

Українська неориторика Любові на духовно-моральних засадах християнської етики.

Похвальне красномовство (епідейктичне): традиції та сучасність.

Образ ратора та особистість мовця: духовно-моральні засади єдності думки, слова, риторичного вчинку на засадах християнської етики.

Література [4; 7; 10; 13; 15; 21; 26; 30; 32; 33; 35; 36; 43; 47; 48; 55–63; 69; 84]

Тема 5. Інвенція

Типи підготовки до промови, переваги і недоліки кожного з них.

Концептуальний закон. Процес і способи розробки концепції.

Закон моделювання аудиторії. Прогнозування соціально-психологічних ознак.

Стратегічний закон. Системна побудова оратором стратегії впливу на аудиторію.

Тактичний закон.

Психологічні аспекти впливу.

Цільова установка оратора. Завдання та надзавдання.

Література [7; 8; 10; 13; 15; 19; 20; 22; 27; 28;30; 33–35; 37; 45; 46; 49; 59; 60–62; 64; 70; 75; 81]

Тема 6. Диспозиція

Архітектоніка промови: вступ, нарація (виклад), розробка (аргументація), заключна частина. Варіанти схеми. Вступ: види та функції. Виклад: моделі та методи. Аргументація: структура та види. Логічна культура оратора. Логічні помилки. Заключна частина: типи її побудови.

Активізація мисленнєвої та почуттєво-емоційної діяльності аудиторії.

Література [8; 10; 11; 13; 26; 30; 34; 46; 52; 53; 56; 59; 60–62; 64; 70–72; 74; 75; 81]

Тема 7. Елокуція

Способи мовленнєвого впливу: прямі і непрямі. Логіка і паралогіка.

Фігуративна практика. Фігури. Тропи: метафора, метонімія, іронія та ін. Теорії метафори.

Мовленнєвий закон. Алхімія та магія живого слова. Комунікативні якості мовлення: правильність, виразність, багатство, ясність, точність, стислість, доцільність, художня образність.

Техніка мовлення. Поради ораторам.
Робота над готовим текстом. Репетиція промови.
Співвідношення виступу та імпровізації.

Література [4; 8; 14; 15; 18; 22; 26; 27; 29; 30; 34; 35; 42; 46;
50; 54; 59; 61; 62; 70; 82]

Тема 8. Меморія та акція

Меморія: загальна характеристика. Акція. Контакт між оратором і аудиторією.

Ораторський шок. Стреси й стресори оратора. Полемічна майстерність оратора.

Закон ефективної комунікації. Система дій з метою встановлення і збереження контакту.

Невербальна комунікація.

Системно-аналітичний закон. Аналіз якості та ефективності продукту мисленнєво-мовленнєвої діяльності. Самоаналіз (рефлексія), аналіз інших виступів. Планування і прогнозування ораторської діяльності. Ефективність та впливовість виступу оратора.

Література [22; 27; 36; 37; 40; 46; 50; 52; 54; 59; 61; 62; 67;
72–75; 77; 78; 80; 82]

Тема 9. Професійне красномовство

Держава і спілкування (Платон). Управління державою як риторичний процес. Форми держави як види риторичних взаємодій та переважного права на мовлення: монархія, тиранія, аристократія, демократія, олігархія, охлократія. Їх прояви у сучасних громадсько-мовленнєвих зв'язках.

Цілі і завдання професійної риторики. Політичний і громадський діяч як ритор. Образ ратора-політика. Жанри красномовства та їх риторична специфіка.

Культура мислення політика-оратора. Культура мислення політика як вмотивоване і нормативне використання мовного матеріалу і мовленнєвих засобів за певних ситуацій професійно-

го спілкування. Специфіка мовлення політика. Компоненти поняття “культура мовлення політика”: культура писемного мовлення, культура публічного усного мовлення.

Образ (імідж) оратора-професіонала та індивідуальний риторичний стиль.

Елементи театральної педагогіки. Харизма професійного оратора.

Література [3; 6; 8; 15; 23; 24; 27–29; 35–37; 41; 43; 45; 46; 59–63; 72; 74–76; 79; 81]

Тема 10. Основи полемічного мистецтва

Сутність полеміки та її різновиди. Спільне та відмінне у різновидах полеміки, дискусії, диспуту, суперечки. Мистецтво полеміки. Етика та етикет полеміста. Риси полемічного стилю. Культура полеміки.

Полемічні прийоми. Методи маніпулювання, шляхи їх визначення і подолання. Заборонені прийоми в полеміці.

Умови вибору мови і стилю полеміки у різних жанрах красномовства. Доцільність використання емоцій, іронії, сарказму в суперечці, полеміці, дискусії, диспуті тощо. Конструктивізм полеміки, дискусії, диспуту.

Живе слово в ефірі: особливості прямого ефіру — монологу, діалогу, полілогу.

Література [10; 15; 19; 20; 23; 26; 28–30; 35; 36; 41–43; 45; 46; 49; 50; 54; 58–64; 71; 73–76; 82]

ТЕМИ ВИСТУПІВ І РЕФЕРАТИВ

1. Слово животворяще, або про духовну природу слова.
2. Тисячолітній духовний молитвослів України.
3. Сакральна риторика, Святе Письмо про Слово.
4. Сила й краса красномовства.
5. Крилаті вислови про Слово: афористичний золотослів.
6. Екологія духу і екологія живого слова.
7. Риторика і державне життя.

8. “Риторична формула” як сукупність семи законів організації та управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю.
9. Риторика в системі професійної підготовки студентів, майбутніх лідерів України.
10. Ораторське мистецтво в Давній Греції.
11. Сократ як майстер академічних бесід-діалогів.
12. Ораторське мистецтво Давнього Риму.
13. Видатний український любомудр Григорій Сковорода — майстер красного слова.
14. Народний золотослів.
15. Інститут живого слова: історія, традиції.
16. Іоанн Златоуст — вершина красномовства.
17. Сила й краса красномовства.
18. Про якості політика-оратора.
19. Риторика і поезія.
20. Мислителі стародавнього і сучасного світу про ораторське мистецтво.
21. Іоаннікій Галятовський — видатний оратор і богослов.
22. Василь Зеньковський — видатний філософ-оратор.
23. Оратор і аудиторія: контакт, вплив, взаємодія.
24. Техніка мовлення оратора.
25. Культура мови: зміст і компоненти поняття.
26. Мистецтво переконувати.
27. Мистецтво говорити перед широким загалом: головні секрети успіху.
28. Дебати: традиції та риторичні навички.
29. Критерії оцінювання культури мовлення оратора.
30. Логічні аспекти культури риторичної комунікації.
31. Імідж оратора крізь призму риторики.
32. Ораторське мистецтво в житті сучасної людини.
33. Лідер у бізнесі: який він?
34. Комунікативна культура оратора.
35. Сучасні українські оратори.
36. Риторична етика — традиції та сучасність.
37. Психолого-педагогічні особливості риторичної комунікації.
38. Класична риторика та неориторика.
39. Розвиток ораторського мистецтва в Україні.

40. Формування духовно-моральної культури особистості засобами живого слова.
41. Маніпуляції у спілкуванні, їхня нейтралізація.
42. Поетами народжуються, ораторами стають.
43. Риторична криза в Україні: причини і наслідки.
44. Українська школа риторики: принципи і засади.
45. Мистецтво долання ораторського шоку.
46. Харизма оратора — лідера суспільства.
47. Алхімія (магія) слова животворящего.
48. Генетичні якості ідеального оратора.
49. Аудиторія: секрети публічної комунікації.
50. Рекламна риторика і екологія Слова.
51. Мистецтво полемічного спілкування.
52. Етика й етикет виступу оратора-політика у нестандартній ситуації.
53. Риторична специфіка жанрів засобів масової комунікації.
54. Дебати: традиції та сучасність.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Категорії риторики і ораторського мистецтва.
2. Риторика як феномен культури.
3. Риторика як навчальна дисципліна.
4. Риторика як система знання.
5. Риторика як спосіб життя професіонала певної соціальної сфери.
6. Предмет, завдання і структура курсу.
7. Актуальність усного публічного переконуючого спілкування для майбутнього професіонала.
8. Суспільно-політичні умови розквіту красномовства в античності. Найвидатніші оратори античності.
9. Традиції давньоруського красномовства.
10. Іоанн Златоуст — вершина красномовства.
11. Іоанникій Галятовський — видатний богослов і ритор.
12. Василь Зеньковський — відомий філософ і оратор.
13. Українське красномовство. Неориторика.
14. Різновиди публічного мовлення.

15. Специфіка різновидів і жанрів публічного мовлення.
16. Особливості професійного красномовства.
17. Структура публічного мовлення.
18. Етика і етикет публічного мовлення.
19. Етапи творчої діяльності оратора.
20. Тактика оратора: принципи, способи, композиційні засоби.
21. Основні закони логіки у риторичній мові.
22. Логічні форми та прийоми доведення.
23. Дванадцять риторичних методів аргументації.
24. Культура мовлення у професійній діяльності політика, політолога, соціолога, юриста, менеджера.
25. Критерії оцінювання усної промови.
26. Засоби мовної наочності та виразності.
27. Поняття та категорії техніки мовлення.
28. Мовні стилі професійної промови.
29. Поняття харизми оратора. Харизматичні лідери.
30. Сутність закону аудиторії.
31. Розробка стратегії виступу з орієнтацією на аудиторію.
32. Прийоми активізації уваги слухачів.
33. Методи переконання.
34. Психологічні умови контакту оратора з аудиторією.
35. Жанри професійного мовлення та їх риторична специфіка.
36. Культура мислення оратора.
37. Культура мовлення оратора.
38. Риторична етика публічного переконуючого мовлення.
39. Видатні оратори.
40. Взірці промов.
41. Риторичний стиль оратора-лідера.
42. Жестикуляція, пантоміміка оратора.
43. Хода і постава.
44. Мова жестів.
45. Зовнішній образ оратора-професіонала.
46. Телевізійний імідж оратора.
47. Вироблення індивідуального риторичного стилю.

48. Риторика і еристика.
49. Сутність полеміки та її різновиди.
50. Етика та етикет полеміста.
51. Ефективні полемічні прийоми.
52. Мистецтво конструктивної полеміки.
53. Мистецтво нейтралізації дії негативного полеміста-маніпулятора.
54. Риторика і еристика.
55. Сутність полеміки та її різновиди.
56. Етика та етикет полеміста.
57. Ефективні полемічні прийоми.
58. Мистецтво конструктивної полеміки.
59. Мистецтво нейтралізації дії негативного полеміста-маніпулятора.
60. Мистецтво ефективного управління персоналом.

ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ З РИТОРИКИ

1. Рекомендований обсяг реферату — до 5 сторінок машинописного тексту.
2. Робота повинна мати таку структуру: вступ, основна частина, висновки. У вступі необхідно обґрунтувати вибір теми, її актуальність. Основна частина може бути поділена на розділи. У кінці обов'язково подається список використаної літератури.
3. Робота має бути виконана на електронних носіях (дискеті або CD) та віддрукована на аркушах формату А4 основним шрифтом Times New Roman Cyr — 13 (1,5 Lines).
4. Студент самостійно обирає одну із запропонованих тем для залікової промови (виступу).
5. Промова виголошується публічно українською мовою. Текст промови подається під час складання заліку викладачеві.
6. Промова аналізується викладачем та аудиторією з так званої ефективності риторичної дії.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

1. *Античные риторики.* — М., 1978.
2. *Аристотель.* Соч.: В 4 т. — М., 1978.
3. *Ващенко Г. Г.* Виховний ідеал. — Полтава, 1994.
4. *Галятовський І.* Ключ Розуміння. — К., 1985.
5. *Демосфен.* Речи. — М., 1954.
6. *Зеньковский В. В.* История русской философии: В 2 т. — Л., 1991.
7. *Иоанн Златоуст.* Творения: В 12 т. — М., 1980. — Т. 1.
8. *Квинтилиан.* Двенадцать книг риторических наставлений: В 2 ч. — СПб., 1843. — Ч. I.
9. *Лисий.* Речи. — М., 1994.
10. *Ломоносов М. В.* Краткое руководство к красноречию // Полн. собр. соч. — М.; Л., 1952 — Т. 7.
11. *Платон.* Діалоги. — К., 1995.
12. *Плутарх.* Порівняльні життєписи. — К., 1991.
13. *Прокопович Ф.* Про риторичне мистецтво // Ф. Прокопович. Філософські твори. — К., 1979. — Т. 1.
14. *Сперанский М. М.* Правила высшего красноречия. — М., 1973.
15. *Станиславский К. С.* Моя жизнь в искусстве. — М., 1962.
16. *Цицерон.* Речи: В 2 т. — М., 1962.
17. *Цицерон.* Три трактата об ораторском искусстве. — М., 1972.

Підручники

18. *Арредондо Лэни.* Искусство деловой презентации. — Челябинск, 1998.
19. *Бороздина Г. В.* Психология делового общения: Учеб. пособие. — М., 1999.
20. *Вагапова Д. Х.* Риторика в интеллектуальных играх и тренингах. — М., 1999.
21. *Вандишев В. М.* Риторика: экскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. — К., 2003.

22. *Введенская Л. А.* Культура и искусство речи. Современная риторика. — Ростов н/Д, 1995.
23. *Все об этике.* — Ростов н/Д, 1997.
24. *Гриненко Г. В.* Хрестоматия по истории мировой культуры. — М., 1999.
25. *Гурвич С. С. та ін.* Основы риторики. — К., 1978.
26. *Далецкий И. Б.* Практикум по риторике. — М., 1996.
27. *Данкел Ж., Парнэм Э.* Ораторское искусство — путь к успеху. — СПб., 1997.
28. *Діловий етикет.* — К., 2000.
29. *Дебати:* Навч. посіб. — К., 2001.
30. *Дороніна М. С.* Культура спілкування ділових людей. — К., 1998.
31. *Жизнь замечательных людей.* — СПб., 1995.
32. *Зарецкая Е. М.* Риторика: Теория и практика речевой коммуникации. — М., 1998.
33. *Золотослів:* Хрестоматія до курсу риторики / Упоряд. Г. М. Сагач. — К., 1992.
34. *Зубенко Л. Г., Немцов В. Д.* Культура ділового спілкування. — К., 2000.
35. *Зязюн І. А., Сагач Г. М.* Краса педагогічної дії. — К., 1997.
36. *Карнеги Д.* Как выработать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично. — Днепропетровск, 1996.
37. *Корнилова Е. Н.* Риторика — искусство убеждать. — М., 1998.
38. *Кохтев Н. Н.* Основы ораторской речи. — М., 1992.
39. *Леммерман Х.* Учебник риторики. — М., 1997.
40. *Логика и риторика:* Хрестоматия. — Минск, 1997.
41. *Ломовский В. Д.* О судебной речи: Учеб. пособие. — Калинин, 1990.
42. *Львов М. Ф.* Риторика. — М., 1995; Мастера красноречия. — М., 1991.
43. *Меш Г. Ш.* 10 уроків ораторської майстерності тим, хто вчиться виступати публічно. — К., 1993.
44. *Михайличенко Н. А.* Основы риторики: Учеб. пособие. — М., 1994.

45. *Мицич П.* Как проводить деловые беседы. — М., 1987.
46. *Молдаван В. В.* Риторика: загальна та судова. — К., 1999.
47. *Мурашов А. А.* Риторика: Хрестоматия-практикум. — М., 1998.
48. *Неориторика: генезис, проблемы, перспективы: Сб. науч.-аналит. обзоров.* — М., 1987.
49. *Об ораторском искусстве: Сб. изречений и афоризмов.* — М., 1980.
50. *Овчинникова А. П.* Пять шагов к хорошей речи. Речевая коммуникация: техника речи. — Омск, 1997.
51. *Ораторы Греции.* — М., 1985.
52. *Парыгин Б. Д.* Анатомия общения: Учеб. пособие. — СПб., 1999.
53. *Пиз А., Гарнер А.* Язык разговора. — М., 2000.
54. *Пономарів О. Д.* Культура слова. — К., 2001.
55. *Приповідки або українсько-народня філософія.* Зібрав Володимир Плав'юк. — Едмонтон, Канада, 1998. — 352 с. — С. 1, 69, 72, 112, 114, 117, 119, 260, 287, 325, 351.
56. *Рождественский Ю. В.* Теория риторики. — М., 1997.
57. *Сагач Г. М.* Золотослів. — К., 1993.
58. *Сагач Г. М.* Золотослів: У 2 т. — К., 1998.
59. *Сагач Г. М.* Риторика. — К., 2000.
60. *Сагач Г. М.* Слово животворяще. — К., 2000.
61. *Сагач Г. М.* Ділова риторика: Мистецтво риторичної комунікації. — К., 2003.
62. *Сагач Г. М.* Риторичний квітник: афористичний золотослів. — К., 2004.
63. *Смолярчук В. И.* Гиганты и чародеи слова: Русские судебные ораторы второй половины XIX в. — М., 1984.
64. *Сопер Поль.* Основы искусства речи. — М., 1995.
65. *Солодухин О. А.* Логика для юристов. — М., 1998.
66. *Сычев О. А.* Обучение риторике в эпоху компьютеров: введение в опыт США. — М., 1991.
67. *Томан Іржі.* Мистецтво говорити. — К., 1996.
68. *Українська мова: Енциклопедія / Ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін.* — К., 2000.

69. *Цимбалюк Ю. В.* Латинські прислів'я і приказки. — К., 1990.
70. *Чарели Э. М.* Учитесь говорить! Комплекс упражнений. — Свердловск, 1991.
71. *Чулінда Л. І.* Риторична майстерність. — К., 2000.
72. *Шейнов В. П.* Риторика. — Минск, 2000.
73. *Шеломенцев В. Н.* Этикет и культура общения. — К., 1995.
74. *Щёкин Г. В.* Визуальная психодиагностика. — К., 2003.
75. *Щёкин Г. В.* Как эффективно управлять людьми: Психология кадрового менеджмента: Науч.-практ. пособие. — К., 1999.
76. *Ягер Дж.* Деловой этикет: как выжить и преуспеть в мире бизнеса. — М., 1994.

Довідкова

77. *Куньч З. Й.* Риторичний словник. — К., 1997.
78. *Лингвистический энциклопедический словарь.* — М., 1990.
79. *Олефіренко Володимир.* Княгиня риторики. — К., 2002.
80. *Онуфрієнко Г. С.* Навчальний українсько-російський словник риторичної термінології. — Запоріжжя, 1998.
81. *Сагач Г. М.* Словник-мінімум термінів красномовства. — К., 1992.
82. *Сагач Г. М.* Словник термінів красномовства // Г. М. Сагач. Золотослів. — К., 1993. — С. 315–359.
83. *Философская энциклопедия.* — М., 1960–1970. —Т. I–V.
84. *Философский энциклопедический словарь.* — М., 1993.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Риторика”	8
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Риторика”	8
Теми виступів і рефератів	13
Питання для самоконтролю	15
Список рекомендованої літератури	18

Відповідальний за випуск *Н. В. Медведєва*
Редактор *О. І. Маєвська*
Комп'ютерне верстання *Т. В. Кулік*

Зам. № ВКЦ-1902

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП